

# כיצד פותרים מחלוקות ופועלים למען התושבים?

## מדריך למורה

### רציונל

משימת המבחן בודקת את הידע של התלמידים בהקשר לתפקודי הרשות המקומית: (א) כגוף המנהל את ענייני היישוב; (ב) כגוף המעלה הצעות תכנוניות לרווחת התושבים שלעתים מעוררות דילמות תכנוניות; (ג) כגוף המקיים קשרים הדדיים עם התושבים. כמו כן נבחנת הבנת התלמידים בנוגע ליישום עקרונות הדמוקרטיה במסגרת השלטון המקומי ובאופן שהם באים לידי ביטוי בקשרי הגומלין שבין הרשות המקומית ובין התושבים. כן מתייחסת המשימה להבנת המושג "פשרה" וחשיבותו ביישוב מחלוקות בין בעלי עניין ביישוב.

כדי להתאים את משימת המבחן ללומדים ביישובים השונים, הותאם חלק אחד לבתי ספר אזוריים שהרשות המקומית בהם מוגדרת כמועצה אזורית, וחלק אחר לבתי ספר ביישובים עירוניים שהרשות המקומית בהם היא עירייה או מועצה מקומית.

נקודת המוצא של שני חלקים אלה הם מקרים המתוארים בטקסט מתפתח. בחלק ג נקודת המוצא היא מודעות והודעות מן העיתונות ודיוור ישיר של רשות מקומית.

**משימת המבחן אינטגרטיבית**, והיא משלבת בין הציר **אנחנו אזרחים במדינת ישראל** לבין הציר **לחיות בסביבות משתנות**, כמפורט להלן. כמו כן קיימת **אינטגרציה חיצונית** ברמת תיאום עם תכנית הלימודים בחינוך הלשוני (תשס"ג) בנושא טקסט מידעי (עמ' 27).

### הציר **אנחנו אזרחים במדינת ישראל**:

- 3.1 סעיף ה – בהקשר לפעילות הרשות המקומית כארגון מוסדי, לדרך החלטת החלטות בתחומים של תכנון היישוב ולתחומי אחריותה (עמ' 103)
- 3.5 סעיף – בהקשר ליכולת התושבים להשפיע על תפקודי הרשות המקומית (עמ' 103)
- 3.2 סעיף – בהקשר לזכות הציבור להבעת דעה ולהבעת התנגדות (עיקרון דמוקרטי) (עמ' 103)
- 3.3 סעיף – בהקשר לקשרי הגומלין בין הרשות המקומית ובין התושבים (עמ' 103)
- 1.4 סעיף ג – בהקשר למחלוקות בין בעלי עניין ביישוב ובאזור בתחומי כלכלה, חברה והשקפת עולם (עמ' 95)
- 2 סעיף – בהקשר להתמודדות עם בעיות הנובעות ממחלוקות באמצעות הידברות, ויתור, הסכמה ופשרה, ועל ידי זיהוי נקודות מפגש ליצירת מכנה משותף (עמ' 96)

**הציר לחיות בסביבות משתנות:****מודולה א**

סעיף 1.8 – בהקשר לסיבות למיקום של היוזמה התכנונית (התופעה) במרחב היישוב (עמ' 72) (חלק ב של משימת המבחן)

**מודולה ד**

סעיפים 1.5, 1.6, 1.7 – בהקשר לשינויים עתידיים שיוזמת ומתכנתת הרשות המקומית, להשפעת השינויים האלה על היישוב ותושביו לחיוב ולשלילה ולדעת התושבים בנדון (עמ' 85)

**מודולה ב**

סעיף 2.5 – בהקשר לתוצאות, להשלכות ולהשתמעויות של השינויים בעתיד והשפעתם על איכות החיים של התושבים (עמ' 77)

**מטרות משימת המבחן בהלימה למטרות תכנית הלימודים**

- מטרה 4 - המסגרות הארגוניות של החברה  
סעיפים 4.1, 4.2 (חלקי)
- מטרה 2 - מכנה משותף לצד ייחודיות בחברה הרב-תרבותית במדינת ישראל  
סעיף 2.9
- מטרה 10 - מיומנויות וכישורים  
סעיפים 10.4 (חלקי), 10.5 א (חלקי), ב (חלקי), ג (חלקי), ד

**מבנה משימת המבחן**

במשימה שלושה חלקים:

**חלק א: מה כדאי לבנות במועצה האזורית דגנים?**

**חלק ב: היכן יקימו את מגרש הכדורגל?**

**חלק ג: הודעות הרשות המקומית לציבור**

החלקים אינם תלויים זה בזה. בין שני החלקים הראשונים יש מידה מסוימת של דמיון, בהתאמה לסוג היישוב שבו חיים הלומדים, ואילו החלק השלישי עומד בפני עצמו.

**חלק א: מה כדאי לבנות במועצה האזורית דגנים?**

(חלק זה מותאם לבתי ספר אזוריים בתחום מועצות אזוריות)

חלק זה במשימת המבחן בוחן את הידע של התלמידים בנושא תפקוד המועצה האזורית, בהקשר לתכנון מיזם משותף ליישובים הנכללים במועצה.

התלמידים מתבקשים לנתח שתי הצעות למיזם משותף, המועלות לדיון בישיבה מיוחדת, ולהבחין בתרומה הייחודית של כל אחת מהן מבחינת כלכלית וחברתית; לנקוט עמדה כלפי ההצעה המועדפת על ידם; להבחין ביתרונות של אחת מן ההצעות בהקשר לשיפור חיי התושבים ביישובי המועצה האזורית (כחלק מראייה רב-כיוונית).

בהמשך צריכים התלמידים לבטא את הידע בנושא של יישום עקרונות דמוקרטיים בתהליך קבלת החלטות לקראת ההכרעה איזה מיזם משותף יבוצע בפועל. עליהם להתייחס לייצוגיות המשתתפים בישיבה, לצורך בהתייעצות עם מומחים ועם תושבי היישובים הנוגעים בדבר,

למחלוקת שהתעוררה בין התומכים בהצעה א לתומכים בהצעה ב ולהצעת פשרה אפשרית לפתרון המחלוקת.

בשלבי המשימה באה לידי ביטוי שליטתם של התלמידים במושגים ובאבני יסוד, כגון: מחלוקת, פשרה, החלטת החלטות, מבנה ותפקוד המועצה האזורית. לאחר מכן נבחן הידע של התלמידים לגבי תפקוד המועצה האזורית שאליה הם שייכים.

לסיום הם נדרשים לחבר הודעה לתושבי היישובים שבתחום המועצה האזורית שלהם על אודות אירוע משותף מתוכנן. ההודעה נבדקת הן מבחינת המבנה והן מבחינת התוכן.

#### **חלק ב: היכן יקימו את מגרש הכדורגל?**

(חלק זה מותאם לבתי ספר במועצות מקומיות / ברשויות מקומיות או עירוניות)

חלק זה בוחן את הידע של התלמידים בתחום תפקודה של הרשות המקומית באשר להצעותיה התכנוניות לשינויים בארגון המרחב, שיש להן השלכות על רווחת הפרט, באשר לקשרי הגומלין בינה ובין התושבים ובאשר לזכותם של התושבים להביע התנגדות.

התלמידים מתבקשים לנתח את האירוע המתואר, להתייחס למיקומו במרחב, ליתרונותיו ולחסרונותיו ולשינוי שיחול בעקבותיו (ראייה רב-כיוונית); להבין את המושגים "בעלי עניין" ו"מחלוקת" ולאחר מכן באירוע שתואר.

בהמשך נדרשים התלמידים לבטא את הידע שלהם בהקשר לתפקידי ראש הרשות המקומית ולסמכותו וכן בהקשר ליישום עקרונות דמוקרטיים כגון: זכות התושבים להתנגד, מקומם של הדיונים והצעות הפשרה בתהליך קבלת החלטות.

לאחר מכן נדרשים התלמידים לנסח הודעה לתושבים אשר תתבסס על ידע קודם שנלמד ועל ידע שהובנה (כולל מאפייני ניסוח מודעה).

לסיום נבחן הידע שלהם בתחומים אחדים בכל הנוגע לפעילות הרשות המקומית למען התושבים ביישוב שלהם.

#### **חלק ג: הודעות הרשות המקומית לציבור**

חלק זה בוחן את הידע ואת ההבנה של התלמידים באשר לקשרי הגומלין שבין הרשות המקומית ובין התושבים, הבאים לידי ביטוי בהודעות לציבור המתפרסמות בעיתונות או בדיוור ישיר.

נקודת המוצא הן שלוש מודעות אותנטיות, המייצגות תחומים שונים שבאחריות הרשות.

התלמידים מתבקשים לנתח כל מודעה בהקשר לנושא שלה, לאבחן את אוכלוסיית היעד שאליה מופנית המודעה, להגדיר את הפעילות הנדרשת מן התושבים עם קבלתה. כמו כן עליהם להסביר כיצד באה לידי ביטוי אחריות הרשות המקומית כלפי התושבים (מודעות א ו-ב), וכיצד עצם פרסום המודעה (מודעה ג) וזכות התושבים להתנגד הם ביטוי להליך דמוקרטי.

לסיכום נדרשים התלמידים להכליל את קשרי הגומלין שבין הרשות המקומית ובין התושבים ולחבר בעצמם מודעה על סמך אירוע וקריטריונים נתונים מראש (קישור עם תכנית הלימודים בחינוך הלשוני).

**באיזה חלק לבחור?**

מומלץ לבחור בשני חלקים בהתאם לסוג הרשות המקומית שבה נמצא בית הספר:  
 חלקים א ו-ג – לבתי ספר אזוריים  
 חלקים ב ו-ג – לבתי ספר בעלי אופי עירוני

**אבני היסוד המודגשות במשימת המבחן**

**סוציולוגיה:** יחיד-חברה: צורכי יחיד וצורכי חברה, קשרי גומלין ויחסי גומלין, התחשבות הדדית, מבנה ארגוני המסדיר את חיי החברה, תהליכי שינוי, החלטת החלטות

**אזרחות:** דמוקרטיה, הידברות, פשרה, הפרט והרשות המקומית, זכויות (חופש ביטוי), אחריות

**גיאוגרפיה:** מקום ומיקום, סביבות חיים משתנות, כבוד וסובלנות כלפי אחרים, שיתוף בין קבוצות במרחב, יכולת האדם לשנות ולהשפיע, התמודדות

**כלכלה:** משאבים מוגבלים, קביעת סדרי עדיפויות, החלטות בהווה משפיעות על העתיד, תלות הדדית בין פרט לחברה

**אקולוגיה:** האדם משפיע על הסביבה, מושפע ממנה ואחראי לתוצאות